

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Socialt arbete med barn och ungdom, SOL 064

Vårterminen 2003

”VÄNNER GÖR LIVET VÄRT ATT LEVA”

- SEXTON UNGDOMARS SYN PÅ VÄNSKAP

Författare: Lisa Jansson

Handledare: Gunilla Lindén

ABSTRACT

The purpose of this essay was to, from teenagers' own perspective and from a perspective of gender, find out what teenagers think about friendship. The main issues were:

1. What characterizes teenagers' thoughts about friendship?
2. What do teenagers think about their friends' thoughts about friendship?
3. What characterizes teenagers' experiences of friendship?
4. Is there a difference between girls and boys thoughts about and experience of friendship?

I used a qualitative method in form of essays. The result showed that friendship is very important to teenagers and that they have many thoughts about the topic. There are some differences between gender when it comes to what teenagers do when they see their friends and how they act around their friends, but not when it comes to loving their friends.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida
FÖRORD	4
1. INLEDNING	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	5
1.3 Frågeställningar	5
2. METOD	6
2.1 Metodval	6
2.2 Urval	7
2.3 Tillvägagångssätt	7
2.4 Resultatens tillförlitlighet	9
2.5 Bearbetning och analys av insamlat material	9
2.6 Källkritik	10
2.7 Etiska övervägande	10
2.8 Fortsatt framställning	10
3. TEORI	11
3.1 Barndomssociologi	11
3.2 Vänskapens betydelse i adolescensen	12
3.3 Utvecklingsekologi	13
4. TIDIGARE FORSKNING	15
4.1 Könroller	15
4.2 Barnombudsmannens undersökning	15
4.3 Bilder av vänskap	16
5. REDOVISNING AV EMPIRI	17
5.1 Vad är vänskap för dig?	17
5.2 Vad tror du att vänskap är för dina jämnåriga?	19
5.3 Vad har du för erfarenhet av vänskap?	20
5.4 Skillnader och likheter mellan pojkarna och flickorna	22
6. ANALYS	22
6.1 Vad kännetecknar ungdomarnas syn på vänskap?	22
6.2 Hur tror ungdomarna att deras jämnåriga ser på vänskap?	23
6.3 Vad kännetecknar ungdomarnas erfarenheter av vänskap?	24
6.4 Finns det någon skillnad mellan flickornas och pojkarnas syn på och erfarenheter av vänskap?	25
7. SLUTDISKUSSION	26
KÄLLFÖRTECKNING	28
BILAGA 1	29
BILAGA 2	30

FÖRORD

Jag vill tacka de åtondeklassare som deltagit i min undersökning. Det har varit intressant och mycket givande att läsa era uppsatser. Ett extra tack för att ni tog er tid att skriva trots att ni var ute på praktik.

Jag vill även tacka klassens lärare som ställde upp och hjälpte mig med min undersökning trots att det var med mycket kort varsel. Det positiva mottagandet fick mig verkligen att känna mig välkommen.

Sist men inte minst vill jag även rikta ett stort tack till min handledare Gunilla Lindén för värdefull hjälp under arbetets gång.

Lisa Jansson

1. INLEDNING

1.1 Problemformulering

Det finns mycket skrivet om barn och unga men ofta är det skrivet utifrån ett vuxenperspektiv. I de fall där man lagt ett barnperspektiv på forskningen så är det vuxnas barnperspektiv. Man frågar sällan barnen och ungdomarna vad de tycker och tänker.

Ett vuxet barnperspektiv kan vara bra när det handlar om vård och behandling av barn och unga, men om man ska skriva om barns och ungdomars känslor så måste det bästa vara att fråga barnen och ungdomarna själva. Det kan vara lätt att som vuxen tro att man vet hur barn och unga tänker men så är oftast inte fallet. Visst har vi alla varit barn, men det är lätt att glömma hur man tyckte och tänkte då

När jag skulle välja ämne till min uppsats kände jag att jag ville skriva om någonting positivt som inte är alltför känsligt och svårt att prata om. Jag ville inte gräva ner mig i ett tungt problem och jag tror även att det är lättare för informanterna att tala om ämnet om det är någonting positivt och inte så känsligt. Jag valde att ta reda på vad tonåringar har för syn på vänskap. Jag utgick från att vänskap till största delen är någonting som upplevs som positivt, även om det också finns en baksida av vänskap med mobbning och utanförskap.

Eftersom jag ville undersöka ungdomars syn på vänskap utifrån ungdomarnas eget perspektiv så valde jag att låta ungdomarna skriva en kortare uppsats om ämnet vänskap, där jag bad dem att svara på tre frågor.

Min utgångspunkt för den här uppsatsen är alltså att ta reda på vad ungdomarna tycker och inte vad vuxna *tror* att ungdomarna tycker.

1.2 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka vad ungdomar på högstadiet har för syn på och erfarenheter av vänskap, med hänsyn tagen även till könsskillnader.

1.3 Frågeställningar

För att belysa syftet har jag formulerat fyra frågeställningar som jag ska försöka få svar på

1. Vad kännetecknar ungdomarnas syn på vänskap?

2. Hur tror ungdomarna att deras jämnåriga ser på vänskap?
3. Vad kännetecknar ungdomarnas erfarenheter av vänskap?
4. Finns det någon skillnad mellan flickornas och pojkarnas syn på och erfarenheter av vänskap?

2. METOD

2.1 Metodval

Undersökningen är gjord utifrån en kvalitativ metod där jag använt mig av uppsatser skrivna av tonåringar. Jag tyckte att det verkade spännande att låta tonåringar skriva varsin kortare uppsats om vänskap med utgångspunkt från några frågor jag ställt. Kanske hade jag kunnat få ut mer av undersökningen om jag hade gjort intervjuer istället eller som ett komplement, men jag är ändå nöjd med mitt metodval eftersom jag ville prova på metoden med uppsatsskrivande och nu har fått göra det.

Jag har träffat sjutton ungdomar som går i en åttonde klass, det är dock bara sexton av dem som har skrivit uppsats. Jag kände inte till någon av ungdomarna sedan tidigare. Urvalet är inte gjort för att vara representativt för ungdomar i allmänhet men det behöver dock inte vara någonting negativt eftersom mitt syfte är att få fram åsikter om vänskap utan att se dem som allmängiltiga. Jag har haft begränsat med tid och mina primärdata har därför endast varit ungdomarnas uppsatser. Jag har använt sekundärdata i form av litteratur om bland annat könsroller och könsocialisation, relationer och adolescensutveckling.

De kvalitativa metoderna ser till egenskaper och handlar om att karakterisera. Pål Repstad skriver i sin bok "Närhet och distans" (1999) att den här typen av forskning ofta sägs gå på djupet men inte på bredden och menar med det att man endast undersöker några få miljöer men undersöker dessa noggrant. Man observerar, skriver ned och utgår sedan från det nedtecknade. Texten har alltså stor betydelse. Den kvalitativa forskningsmetoden är mycket flexibel. Till exempel kan ett svar på en intervjufråga leda till följdfrågor. Den kvalitativa metoden är förstående och ger insikt om någonting särpräglat i en viss miljö (Repstad, 1999).

Martyn Denscombe menar att när man använder sig av kvalitativ forskningsmetod så måste man fråga sig om ett litet antal personer kan ge ett trovärdigt underlag (Denscombe, 1998). Då jag inte är ute efter att få fram allmängiltiga resultat så tycker jag att mitt metodval är bra

När man använder sig av en kvalitativ forskningsmetod är det viktigt att tänka på förförståelsen, det vill säga att vi lägger in tolkning i allt vi uppfattar med våra sinnen. En och samma bild tolkas inte likadant av två enskilda personer. Man kan anse sig vara hur objektiv som helst men i slutändan är det ändå våra erfarenheter och värderingar som avgör hur vi uppfattar någonting.

2.2 Urval

När jag valde informanter så hade jag inte några andra kriterier än att de skulle ingå i en högstadielklass med ungefär lika många flickor som pojkar. Att jag ville ha en jämn fördelning mellan pojkar och flickor var för att jag lättare skulle få en uppfattning om eventuella likheter och skillnader mellan pojkarnas och flickornas syn på och erfarenheter av vänskap.

De ungdomar jag har träffat går i en åtondeklass och är i femtonårsåldern. När man är 15 år så befinner man sig i en ålder som är mittemellan barn och vuxen och ibland kan det vara svårt att veta på vilket ben man ska stå. Man börjar frigöra sig från föräldrarna och kamraterna får en större och viktigare roll i livet. Detta var min utgångspunkt och anledningen till att jag tyckte det skulle vara intressant att få ungdomarnas syn på det hela.

Skolan jag varit på är en stor högstadieskola och ligger i en medelstor kommun i södra Sverige. Klassen består av sjutton ungdomar men på grund av sjukdom var det bara sexton av dem som skrev uppsats.

2.3 Tillvägagångssätt

Det första jag gjorde efter att ha bestämt mig för vilket ämne jag skulle skriva om var att kontakta rektorn på en närliggande högstadieskola. Jag förklarade vad jag tänkt mig och efter att ha fått ett positivt mottagande så skickade jag ett brev till skolan där jag mer konkret beskrev vad jag ville göra (se bilaga 1). Rektorn vidarebefordrade brevet till lärarna på skolan för att se om det fanns ett intresse att hjälpa mig.

Några dagar senare fick jag ett telefonsamtal från skolan och namnen på två lärare som var intresserade av att låta deras klasser skriva om vänskap. På grund av tidsbrist kunde jag dock bara tacka ja till en klass. Via e-post bestämde jag med klassens lärare att jag skulle komma till klassen och presentera mig och mitt arbete. Tillsammans bestämde vi även att

uppsatsskrivandet skulle ingå som en del i svenskundervisningen. Jag kände att detta kunde vara till fördel både för mig och för ungdomarna. För mig är fördelen att ungdomarna förhoppningsvis försöker att göra bra ifrån sig då uppsatserna ska betygssättas och för ungdomarna är fördelen att de har en svensklärare att rådfråga om skrivandet.

När jag träffade klassen hade jag med mig en skriftlig instruktion som jag delade ut (se bilaga 2). Vi läste igenom den tillsammans och klassen hade möjlighet att ställa frågor. Jag gav dem tre frågor att svara på i uppsatsen och bad dem att skriva minst en sida per fråga.

1. Vad är vänskap för dig?
2. Vad tror du att vänskap är för dina jämnåriga?
3. Vad har du för erfarenhet av vänskap?

Ungdomarna hade många frågor om hur jag ville att de skulle svara och jag försökte förklara så gott som möjligt. Jag var noga med att tala om att ingenting var rätt eller fel och att jag bara var intresserad av just deras åsikter och tankar. Klassens lärare klargjorde också för klassen att hon bara skulle betygssätta grammatiken i deras uppsatser och inte deras åsikter. Ungdomarna verkade tillfreds med detta.

Jag var med under första lektionstillfället när ungdomarna började skriva. De spred ut sig i klassrummet och några gick till biblioteket för att få lugn och ro när de skrev. Jag gick runt mellan de olika ställena för att svara på eventuella frågor. Även läraren fanns på plats och svarade på frågor.

Klassen hann inte skriva klart uppsatserna under den första lektionen och det föll sig så olyckligt att eleverna hade praktikvecka veckan därpå och sedan påsklov. De som ville tog hem uppgiften och skrev på lovet, övriga skrev klart sina uppsatser vid första lektionstillfället efter lovet. Detta gjorde att jag fick vänta med att samla in uppsatserna till veckan efter påsklovet.

Det var spännande att träffa ungdomarna och det kändes roligt att alla verkade vilja göra bra ifrån sig. Jag tyckte att de tog uppgiften på allvar. De har svarat på alla frågorna och det verkar som de har tänkt till. Nu i efterhand kan jag känna att det är så mycket mer jag skulle vilja fråga ungdomarna. Jag hade velat prata med dem om till exempel könsroller. Sett ur den

aspekten hade det kanske varit bättre att göra intervjuer eftersom jag då hade kunnat ställa följdfrågor.

2.4 Resultatens tillförlitlighet

I min undersökning har jag fått svar på mina frågeställningar så jag anser att min empiri har hög validitet. Jag ville veta hur ungdomarna ser på vänskap och vad de har för erfarenhet av vänskap. Detta har jag fått svar på och jag har även kunnat jämföra pojkarnas uppsatser med flickornas och fått fram likheter och skillnader mellan könen. Jag anser alltså att resultaten stämmer väl överens med syfte och frågeställningar.

Nackdelen med undersökningen är att alla inte har lika lätt för att uttrycka sig i skrift och därför blev vissa uppsatser väldigt korta trots att jag bad ungdomarna att försöka skriva minst en sida per fråga.

Någonting att fundera på är om uppsatserna påverkades av vetskapen att läraren skulle läsa dem och att de skulle betygsättas. Om någon av ungdomarna till exempel är mobbad så vill denne kanske inte att läraren ska få reda på det. Jag anser dock inte att jag har ställt några så pass känsliga frågor att eleverna skulle vilja förvränga sanningen.

2.5 Bearbetning och analys av insamlat material

Efter att ha samlat in alla uppsatser så började jag med att renskriva dem på dator eftersom nästan alla var handskrivna. Alla ungdomarna hade skrivit mycket pryddigt så det var inga problem att tyda deras handstilar. Sedan sorterade jag uppsatserna efter kön för att lättare kunna skilja pojkarnas och flickornas svar åt. Efter att ha gjort det läste jag igenom alla uppsatser några gånger för att få en uppfattning om hur ungdomarna svarat på de frågor jag ställt.

Nästa steg blev att försöka hitta gemensamma nämnare i ungdomarnas uppsatser. Jag utgick från de tre frågor som jag ville ha svar på i uppsatserna och inom varje fråga försökte jag att ta ut olika förekommande ”teman”.

För att underlätta för läsaren har jag i viss mån redigerat stavfel och meningsbyggnad i citaten från uppsatserna. Dock har jag försökt att bevara citaten i sitt ursprungsskick så gott som möjligt för att undvika feltolkning.

I analysen av uppsatserna har jag kopplat empirin till de teoretiska utgångspunkter som jag tar upp längre fram i den här uppsatsen.

2.6 Källkritik

Det har varit svårt att hitta litteratur som handlar om just vänskap. Det som finns skrivet om barns och ungdomars förhållande till kamrater handlar ofta om yngre barn och när det kommer till tonåringar så är det mest kärlek och sexualitet som behandlas. Den litteratur som finns kan till viss del kännas lite föråldrad då det inte finns så mycket ny forskning inom området. Jag anser dock att den litteratur som jag har använt mig av är tillförlitlig då den bygger på vetenskaplig forskning och även på författarnas egna erfarenheter.

Eftersom jag ville få fram ungdomars syn på vänskap så har jag valt rätt informanter. Man kan dock fundera över faktorer som kan ha påverkat ungdomarna när de skrev sina uppsatser. När de började skriva så var både jag och deras lärare med i klassrummet. Det kan ha gjort att de kände sig stressade och kanske pressade att prestera någonting och därför skrev vad de trodde förväntades. Även det faktum att uppsatserna skulle betygsättas kan ha påverkat ungdomarna att skriva vad som förväntades av dem.

2.7 Etiska övervägande

Jag funderade över frågornas känslighet, men kom fram till att det inte var den sortens frågor som skulle kräva föräldrarnas godkännande. Vänskap kan vara känsligt att prata om men då jag har valt att fokusera på den positiva sidan av vänskap så anser jag inte att jag har ställt några alltför känsliga frågor. Jag var dock noga med att låta barnen veta att de skulle få vara anonyma i min uppsats. Skolans namn är också anonymt. Jag har även för avsikt att låta ungdomarna läsa min färdiga uppsats.

2.8 Fortsatt framställning

I den fortsatta framställningen av den här uppsatsen kommer jag att under rubriken Teori presentera de tankegångar jag använt mig av i analysen av min empiri. De teoretiska utgångspunkter jag tar upp är barndomssociologi, vänskapens betydelse under adolescensen samt utvecklingsekologi. Under rubriken Tidigare forskning presenterar jag några undersökningar som gjorts om könsroller och relationer i skolan, bland annat en undersökning som gjorts av Barnombudsmannen. Undersökningen är gjord på Internet och behandlar bland

annat könsroller, skola och kärlek. Jag tar även upp en kort sammanfattning av en rapport som heter "Bilder av vänskap – att studera vänskap bland barn" samt forskning om könsroller.

Under rubriken Redovisning av empiri kommer jag att sammanfatta de uppsatser som ungdomarna skrivit. Jag kommer att utgå från de tre frågor jag bad ungdomarna att svara på och belysa ungdomarnas svar med olika citat från uppsatserna. Jag kommer även att ta upp skillnader och likheter i pojkarnas och flickornas svar trots att det inte fanns någon fråga om det i uppsatserna.

Efter att ha presenterat svaren på samtliga frågor kommer jag att analysera dessa under rubriken Analys. I analysen har jag kopplat min empiri till teorier och i viss mån även tidigare forskning i ämnet. Utgångspunkten är mina frågeställningar som även får sina svar i analysen.

Avslutningsvis har jag gjort en sammanfattande slutdiskussion där jag dels sammanställer de resultat jag kommit fram till och dels tar upp tankar och frågor som inte är direkt kopplade till syfte och frågeställningar.

3. TEORI

3.1 Barndomssociologi

Barndomen idag är inte densamma som barndomen för en eller två generationer sedan. Nya familjebildningar och samhällsstrukturer gör att vi har en ny syn på barn och barndom idag. I tidigare forskning om barn och barndom har fokuseringen legat på åldersspecifika färdigheter. Synen har varit att barnet har socialiserats i olika sammanhang med den vuxnes hjälp (Bäck-Wiklund, 2001). Genom historiens gång har synen på barn och barndom varit att barn är ofullbordade varelser. Barndomen har bara varit en övergångsperiod till vuxenlivet. Kritik som har riktats mot den här synen på barn och barndom handlar bland annat om att man har låga förväntningar på barns utveckling och att man ser barnet som inkompetent och omoget (Andersson, 2000). Denna kritik har gjort att ett nytt paradig om barn och barndom växt fram.

Det nya paradigmet handlar om att se barnen som sociala aktörer och att man alltid måste se barnet i dess sammanhang (Andersson, 2000). Barnet är en egen aktör i samhället. Barnet har intressen skilda från föräldrarnas och andra vuxnas och det är kompetent att värdera och

informera om sin egen situation. Barnet har lätt för att anpassa sig och det gör det bästa av sin situation. Man kan säga att barn lever här-och-nu (Bäck-Wiklund, 2001).

Det nya paradigmet innebär alltså att barndomen är en social konstruktion som påverkas av kontexten vi lever i. Att jämföra barndomar resulterar i att man får många olika bilder av barndom snarare än en allmängiltig bild. Barn är inte enbart ett resultat av sociala strukturer och processer utan har en egen del i formandet av sin barndom. Barnet är medskapare i relationer och till egna livsvillkor (Andersson, 2000).

Det nya paradigmet blir tydligt bland annat i lagtexter där barnets bästa framhålls. Bidrag och annat stöd riktas ofta till barnet istället för föräldrarna. Sedan några år tillbaka finns Barnombudsmannen som verkar för barnens bästa och i vårdnadstvister och vid sociala insatser frågar man numera barnen vad de tycker.

3.2 Vänskapens betydelse i adolescensen

Ungdomstiden, eller adolescensen, har beskrivits i många böcker. Philip Hwang och Björn Nilsson skriver i "Utvecklingspsykologi" (1995) att *"adolescensen eller ungdomstiden är antagligen den period i livet som är den mest utmanande och den mest komplicerade att både beskriva och uppleva"* (Hwang & Nilsson, 1995). Hwang och Nilsson formulerar det så här:

"De kroppsliga förändringarna inledde ungdomstiden genom att omvandla barnets kropp till en vuxen människas, den kognitiva utvecklingen gör den unga människan i stånd att tänka logiskt. Men det är dock den socio-emotionella utvecklingen – att relatera till föräldrarna med större oberoende, till vännerna med en ny närhet, till samhället med ett nytt engagemang och till sig själv med en ny förståelse och insikt – som hjälper de unga att till slut uppnå en vuxens status och mognad." (Hwang & Nilsson, 1995, s 264)

Det är inte bara kroppen som förändras från barn till vuxen under den här perioden. Även det inre livet, tankar och känslor, förändras. Barbro Goldinger (1986) skriver om adolescensen att den intensivaste adolescensutvecklingen sker i tretton-fjortonårsåldern för att sedan lugna ner sig i femton-sextonårsåldern. Det är under den här utvecklingsperioden som man måste lära sig att hitta egna positioner i förhållande till föräldrar, kamrater och samhälle (Goldinger, 1986). Förmågan att lösa problem förbättras markant under adolescensperioden. Tonåringen börjar lära sig att tänka inte bara på vad som finns utan också på vad som skulle kunna finnas (Hwang & Nilsson, 1995).

Under adolescensen är förhållandet till föräldrarna ofta mycket ambivalent. Dels vill tonåringen slå sig fri och stå på egna ben, dels vill hon vara liten och bli ompysslad. Det är nu tonåringen ska hitta sin egen identitet och bli så säker på den att hon kan släppa föräldraberodet. Under den här perioden av frigörelse får ofta vännerna en större roll i tonåringens liv. Kompisgruppen blir en ersättning för tryggheten man tidigare fått hos föräldrarna. Kompisarna blir idealet att försöka leva upp till, ett slags idoler (Goldinger, 1986).

Ida Koch (1989) skriver om att ungdomarnas sociala behov inte längre kan tillfredsställas av föräldrar och syskon under adolescensperioden. Istället krävs vänner och en tillhörighet utanför familjen för att kunna utvecklas till självständiga individer. De tonåringar som inte har några vänner får ofta dålig självkänsla och känner sig impopulära och ovärdiga. Det är inte antalet vänner som är av störst betydelse för självkänslan utan känslan av att ha någon att anförtro sig till och vara omtyckt av (Koch, 1989). Vänskapsförhållanden under tonåren präglas ofta av öppenhet och förtrolighet. Det är vanligt att man har en bästa vän som oftast är av samma kön (Hwang & Nilsson, 1995).

3.3 Utvecklingsekologi

Den traditionella utvecklingspsykologin har alltid varit inriktad på den enskilda individen. Idag går vi dock allt mer mot ett synsätt som innebär att varje individ ingår i större system som ständigt påverkar individen i olika stor utsträckning. Systemen kan vara till exempel grupper, organisationer och samhällen. Tankesättet har kommit att kallas utvecklingsekologi eftersom man anser att det pågår ett ständigt samspel mellan de olika systemen. Det är inte bara familjen som formar barnet utan även barnet som formar familjen (Hwang & Nilsson, 1995).

Urie Bronfenbrenner utvecklade den utvecklingsekologiska teorin där man ser individens utveckling som en ständigt aktiv samverkansprocess. Utvecklingsekologin kom till som en reaktion på den rådande bilden av utvecklingspsykologi där man såg individen som oberoende av sitt sammanhang och som möjlig att studera i laboratorium. Ett barns utveckling är inte något som står för sig själv. Barnet är ett aktivt subjekt och dess utveckling är beroende av kontexten det lever i. Bronfenbrenner såg de olika aktiva pjäserna (till exempel familj, skola, fritidsmiljö och kamratgrupp) som ryska dockor där barnet är den innersta dockan

(Andersson, 2002). Bronfenbrenner beskriver individens omgivning som fyra system på olika nivåer.

1. **Mikrosystemet** – de situationer där individerna har ett direkt samspel med varandra, till exempel familjen. För tonåringen har syskon och kamratgruppen en viktig roll eftersom frigörelsen från föräldrarna har satt igång på allvar vilket gör att det blir samspelet med jämnåriga som hamnar i fokus.
2. **Mesosystemet** – kopplar samman olika mikrosystem, till exempel daghem och skola. Tonåringen befinner sig i olika kontexter, exempelvis familjen, skolan och kamratgruppen. Mesosystemet är interaktionen mellan dessa olika kontexter.
3. **Exosystemet** – miljö där barnet inte deltar själv men indirekt påverkas av det som händer, exempelvis föräldrarnas arbete. Det kan se olika ut för olika ungdomar. Alla familjer har det till exempel inte lika gott ställt vilket påverkar allt från vilka kläder man har till vilka fritidsaktiviteter man kan ägna sig åt.
4. **Makrosystemet** – samhället barnet lever i, till exempel politik, levnadsstandard och kulturella faktorer. I dagens samhälle påverkas ungdomar ständigt av media och samhället blir mer och mer globaliserat genom Internet och mobiltelefoner.

(Hwang & Nilsson, 1995)

Bronfenbrenner ville göra naturliga experiment, det vill säga studera och jämföra grupper i olika miljöer utan att skapa konstlade experimentsituationer. Han menar att det faktiskt inte är så självklart att man i praktiken fokuserar på kontexten individen befinner sig i. Istället brukar det vara individen som står i fokus. Bronfenbrenner menar att individen inte bara är en produkt av sin omgivning utan även medskapare av sin omgivning (Andersson, 2002). Vardagslivet blir därför väldigt viktigt när man studerar individer eftersom det är en naturlig miljö där individen kan göra det den alltid gör.

Den brittiske psykoanalytikern René Spitz har visat att relationer är mycket viktiga för barn i utveckling. När han gjorde studier på spädbarn i olika miljöer upptäckte han att de barn som led brist på relationer tog stor skada, trots att de fick sina materiella och hygieniska behov uppfyllda (Andersson, 2002). När man studerar den utvecklingsekologiska modellen blir det alltså tydligt att barnets relationer till andra människor är av stor betydelse. Därför har teorin fått bli en av hörnstenarna i nätverksterapeutiskt arbete (Andersson, 2002).

4. TIDIGARE FORSKNING

4.1 Könsroller

Under adolescensen är skillnaden mellan flickor och pojkar tydligare än någonsin. Flickorna har redan haft sin tillväxtperiod och är unga kvinnor medan många av pojkarna fortfarande ser ut som om de gick på låg- och mellanstadiet. Pojkarnas tillväxtperiod brukar komma igång under högstadietiden. Flickor får mer kritik av lärare under högstadiet än de fick på mellanstadiet medan det för killar är tvärtom. Flickorna verkar inte längre så intresserade av att få beröm men tar det ändå personligt och blir djupt sårade när de får en tillrättavisning. Pojkarna däremot verkar ha inställningen att tillrättavisningar är en del av spelets regler när man testat gränser. En engelsk studie visar att lärare på högstadiet därför föredrar att undervisa pojkar (Davies, 1984, se Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991). Nu är det inte så att flickorna är mer bråkiga än pojkarna, snarare är det så att det är mer uppseendeväckande när en flicka bråkar eftersom det inte förväntas av henne. Pojkar förväntas vara högljudda och aktiva medan flickor förväntas vara tysta och lugna (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

Flickor tycker ofta likadant som sina väninnor och ibland kan de verka nästan hopklistrade medan pojkar är mer självständiga i sitt umgängessätt. Flickorna vill ofta markera sin samhörighet med kompisarna genom att klä sig likadant eller ha samma frisyr. I skolan arbetar flickorna oftast tillsammans. Pojkarna fäster också stor vikt vid kompisgruppen, men inte på samma sätt som flickorna gör. I klassrummet kan pojkarna sitta för sig själva lika gärna som med en kompis. Om en uppgift ska lösas gör man det i grupp endast om det lönar sig. Det man pratar om på fritiden handlar inte om personliga saker i samma utsträckning som flickornas samtal utan snarare om egna och andras bedrifter, bilar och senast sedda filmer (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

4.2 Barnombudsmannens undersökning

Barnombudsmannen (2001) har gjort en Internetundersökning om barn och unga som en del i rapporten "Båda är bäst, typ". Man tar bland annat upp könsroller, skola och kärlek. Undersökningen bestod av 36 frågor och 70 procent av de 307 ungdomar som svarat går i nionde klass. Ungefär lika många flickor som pojkar har fyllt i enkäten. BO anser att de resultat som framkommit stämmer väl överens med övrig forskning om könssocialisation.

I undersökningen framkommer att pojkarna tycker att flickorna blir bättre behandlade av lärarna i skolan än pojkarna blir. Majoriteten av flickorna anser att det inte är någon skillnad på lärarnas bemötande av flickor och pojkar. Dock är både flickor och pojkar överens om att det är pojkarna som får mest skäll av lärarna. Hela 61 procent av flickorna anser att det är flickor som är mest utsatta för mobbning. Bara 28 procent av pojkarna delar den uppfattningen. Flickor och pojkar är överens om att det är pojkar som i störst utsträckning uppskattar idrottstimarna i skolan (Barnombudsmannen, 2001).

50 procent av både flickorna och pojkarna tror att pojkarna har bäst självförtroende. Bara 8 procent av flickorna och 14 procent av pojkarna tror att det är flickorna som har bäst självförtroende. Flickorna tycker att det som är bra med att vara flicka är att man kan tala om och visa sina känslor och även att man som flicka kan charma till sig fördelar hos lärare. Pojkarna håller med om att det är bra att vara flicka eftersom man får uppmärksamhet från lärare. Det pojkarna tycker är bra med att vara pojke är att man kommer att få större inflytande och makt än flickorna kommer att få i vuxen ålder samt att pojkar har lättare för att umgås i större grupper. Flickorna anser att det som är bra med att vara pojke är bland annat att man slipper städa, diska och laga mat (Barnombudsmannen, 2001).

4.3 Bilder av vänskap

Katarina Gustafson (1998) har skrivit en rapport som heter "Bilder av vänskap – att studera vänskap bland barn". Den handlar dels om vänskapens betydelse för barn i skolan och dels om hur man kan studera vänskap bland barn. Rapporten bygger på observationer av och intervjuer med barn som går i en femteklass och alltså är i 11-årsåldern.

Resultaten i Gustafsons rapport visar att barnen anser att man kan vara vän med både pojkar och flickor. Majoriteten av barnen väljer dock vänner av samma kön. När det gäller antalet vänner så visar rapporten att barnen tycker att det är viktigt att inte binda sig till bara en vän, men de flesta har ändå en bästis som de umgås med nästan varje dag. Barnen uttrycker också att det för några år sedan var svårt att få vara med i en grupp om man inte varit med från början, men detta har ändrats med åren. Nu får alla vara med, menar barnen.

Gustafsons rapport visar tydligt att barnens egna personliga strategier i vänskap ofta inte överensstämmer med den kollektiva rösten bland barnen. Rapportens resultat visar bland annat det som även annan könsrolls forskning kommit fram till; att det till största delen är

pojkar som ägnar sig åt fysiska aktiviteter som till exempel sport medan flickor tycker det är viktigt att kunna dela hemligheter med varandra. Gustafson konstaterar att det är tydligt att barn inte är passiva mottagare. Barn är i själva verket aktiva och påverkar sin omgivning och sina vänskapsrelationer med sitt agerande (Gustafson, 1998).

5. REDOVISNING AV EMPIRI

I nedanstående redovisning kommer jag att utgå från de tre frågor jag ställde till ungdomarna. Inom varje fråga kommer jag att ta upp olika teman som förekom i ungdomarnas uppsatser och belysa dessa med talande citat från uppsatserna. Jag kommer även att ta upp eventuella skillnader och likheter i pojkarnas och flickornas svar.

5.1 Vad är vänskap för dig?

Vänskap är någonting bra och viktigt för både flickor och pojkar. En vän ska alltid finnas vid ens sida och kunna hålla hemligheter för sig själv. Med sina vänner ska man kunna prata om allt.

”Vänskap för mig är att ha någon/några att lita på. Att ha roligt.” (flicka)

”Vänskap för mig är väldigt viktigt, det är en stor del i mitt liv.” (flicka)

”Vänner ska ställa upp för varandra i nöd och lust. Har man hamnat i knipa eller behöver hjälp med något ska ens vän vara där för en.” (flicka)

”Det är skönt att ha en kompis som man kan prata med om något har hänt. Då känner man sig väldigt trygg.” (pojke)

Man kan ha olika sorters vänner. Vissa vänner träffar man bara på fest eller säger hej till när man ses på stan, men man ringer aldrig till varandra och planerar saker ihop. Andra vänner umgås man med när man idrottar men inte annars. De närmsta vännerna är de man umgås med ofta och de man pratar med om någonting har hänt.

”Vänner kan man ha på olika sätt. En bästa kompis som man vet att man alltid har där, som man alltid kan lita på, som alltid bryr sig om en och som alltid lyssnar på vad man har att säga. Den sortens vänskap är alltid jätteskön att ha med en person. /.../ Det finns vänner som man tycker om att ta en fika med. Det är kanske en vän som inte står en lika nära. /.../ Det är också riktiga vänner men på ett annat sätt. Den vänskapen är också viktig för mig.” (flicka)

”Jag har vänner som jag umgås med bara om vi är på samma ställe men vi brukar sällan ringa varandra. /.../ Mina andra kompisar är dem jag alltid är med, de jag

ringer och planerar saker med. /.../ Det är med dem man pratar om flickvänner, ovänner och allt möjligt.” (pojke)

Utan vänner hade inte livet varit roligt, tycker både flickor och pojkar. Då skulle man inte ha någon att skratta och gråta med och ingen att festa med eller berätta saker för.

”Om man ej haft några vänner hade nog inte livet varit roligt. Vänner gör livet värt att leva.” (flicka)

”Om man inte skulle haft vänskap så skulle jorden vara konstig.” (pojke)

”De som inte har några vänner och inte idrottar sitter väl för det mesta framför en dator eller en TV hela dagen och då resulterar det i att man blir överviktig.” (pojke)

”Det är inte heller kul att skratta om man är ensam och oftast har man ingenting att skratta åt då. Så om man inte hade haft vänner så borde det vara så att man skrattar mindre och då blir man en mindre lycklig människa.” (pojke)

Om man inte kan lita på en människa så kan den människan inte heller bli en vän. Man måste känna förtroende för sina vänner och vännerna ska inte prata bakom ryggen på andra. En vän ska inte heller retas eller slåss. Det finns en rädsla bland både flickor och pojkar att de hemligheter man anförtrott en vän ska avslöjas.

”Likaså borde man inte umgås med människor som snackar skit om andra. För mig är det det sämsta man kan göra mot en annan människa, snacka skit.” (flicka)

”Om man inte kan känna att man har förtroende för en vän är det svårt att bli riktiga vänner.” (flicka)

”Samtidigt är vänskap något av det farligaste som finns. Man kan inte hata någon mer än den vän som man älskar mest. /.../ Det farliga med vänskap är att man är så utlämnad i någon annans våld. Om man släpper någon allt för nära, berättar saker som absolut inte får komma ut, är man till slut beredd att göra vadsomhelst för att vännen inte ska svika en. Detta leder in i en ond cirkel som man är oförmögen att bryta. Du är beredd att uppfylla din väns minsta vink eftersom du är rädd att det du anförtrott någon blir skolgårdens hetaste nyhet.” (flicka)

”Om man bråkar med en person som man litar på väldigt mycket och den personen blir riktigt sur och berättar det man anförtrott denne så känner man sig riktigt dum.” (pojke)

”Vänskap är att man alltid kan vara den man är utan att bli slagen eller retad för att man har stor näsa eller är mindre än de andra.” (pojke)

”Om man till exempel är tillsammans med en kompis och det efter ett tag kommer två kompisar till. Då kan det ibland kännas som att man inte är lika rolig eller viktig längre.” (pojke)

Några flickor tycker att det är lättare att prata med vännerna än med föräldrarna. Ingen av pojkarna tar upp detta.

”Man har även sina föräldrar man kan prata med men det är kanske inte alltid man känner att man vill berätta allt för dem.” (flicka)

”Det är bra att ha en mamma eller en pappa som man kan berätta saker för, men det finns saker som man inte ens kan berätta för sina föräldrar. Det är då det är bra att ha vänner som man kan prata med.” (flicka)

5.2 Vad tror du att vänskap är för dina jämnåriga?

Den här frågan var den svåraste att svara på tyckte klassen. Framst på grund av att det är svårt att spekulera i vad ens jämnåriga tycker och tänker. Det blev mycket jämförelser mellan pojkar och flickor.

Flickorna är överens om att synen på vänskap skiljer sig från person till person. De menar att några jämnåriga tycker att vänskap är det viktigaste som finns medan andra bara har sina vänner till att ha skoj med. De som inte tycker vänskap är så viktigt har aldrig upplevt vänskapens negativa sidor, tror en flicka.

”Vissa ser vänskapen som något jätteviktigt i deras liv medan andra ser vänskapen som sitt eget vapen som de kan använda när de vill och hur de vill på andras bekostnad.” (flicka)

”Jag tror att synen på vad vänskap är varierar mycket eftersom vi uppskattar olika egenskaper och funderingar hos våra vänner.” (flicka)

”Många har säkert aldrig upplevt vänskapens baksida utan har alltid varit populära och attraktiva profiler och tar vännerna för givet.” (flicka)

Pojkarna verkar ha en tydligare bild av vad jämnåriga anser om vänskap. De flesta verkar ha utgått från sig själva och sedan applicerat sina egna åsikter på de jämnåriga kamraterna.

”Jag tror att vänskap för mina jämnåriga är detsamma som för mig, det vill säga att de också vill att en vän ska vara snäll och en som man ska kunna prata med i alla lägen.” (pojke)

”Jag tror att alla vill att en kompis ska ställa upp för dem.” (pojke)

”Jag tror att de flesta nu tycker att det är lätt att skaffa kompisar för det finns så många sätt man kan skaffa kompisar på och många olika sätt att kommunicera på förutom att prata direkt med personen som många kanske tycker är svårt. Så på det sättet är det lätt att knyta kontakten.” (pojke)

Både flickorna och pojkarna skriver väldigt mycket om skillnader mellan könen när det gäller syn på vänskap och hur man umgås. Den gängse uppfattningen är att flickor är mer känslosamma än pojkar och därför har en allvarligare syn på vänskap. Flickor umgås två och två medan pojkar umgås i grupp. Flickor uppskattar kvaliteter som ärlighet, ödmjukhet och lojalitet hos en vän medan pojkar vill ha vänner med samma intressen som de själva.

”Om man tänker sig att jag sviker en tjejkompis så tror jag att det hade tagit en lång tid tills hon hade glömt det. /.../ Om en kille skulle svika en killkompis så tror jag att det hade gått över väldigt fort.” (flicka)

”För oss killar är det nog mycket mer att man måste visa vad man går för och ibland kan det nästan gå över gränsen så att man börjar slåss. Istället för att kramas så puttar vi lite på varandra. /.../ För tjejer är nog vänskap mer kärleksfullt och tjejer har en mycket mer känslös relation.” (pojke)

”Om det är något som är fel eller något som har hänt så pratar gärna tjejerna ut och försöker prata om det medan killarna mer kanske bara säger ’kom igen’ och ger en klapp i ryggen.” (pojke)

”Tjejer skulle bara kunna sitta hur länge som helst och bara prata. Det är det inte många killar som gör eller tycker är intressant. En kille säger vad som hänt och sen är det inte mer med det, men tjejer ska liksom ta hand om det tillsammans och en kille löser det nog helst själv.” (pojke)

En flicka tror att man höjer sin status genom att ha många vänner.

”Jag tror att tjejerna använder sina kompisar för att höja sin sociala status. En tjej med många kompisar har hög social status och genom att vara vän med henne kan man höja sin egen status.” (flicka)

5.3 Vad har du för erfarenhet av vänskap?

Här skriver de flesta om hur lätt eller svårt de har för att få vänner och reflekterar över att alla inte har lika lätt för det.

”Jag har alltid haft svårt att få vänner och de normala vänner jag haft har alltid varit killar. De förstår mig bättre och jag har roligare tillsammans med dem.” (flicka)

”Jag har aldrig haft någon riktigt nära vän, någon som jag berättat allt för och som berättat allt för mig.” (flicka)

”Jag tycker inte att jag har svårt att hitta vänner. Man får ju bjuda lite på sig, man kan ju inte bara liksom tro att en ny vän kommer springandes till en.” (pojke)

”Jag har rätt många vänner så jag har alltid någon jag kan vara med. Men det har ju inte alla, vissa har mycket svårare att få vänner än vad jag har.” (pojke)

Några skriver om var de brukar umgås och vad de brukar göra med sina vänner.

”Vi umgås där vi träffas, i skolan, i stallet, på stan...” (flicka)

”När vi umgås brukar vi göra allt från att gå på diskotek till mysiga hemmakvällar hos någon av oss.” (flicka)

”Jag brukar mest umgås med Martin och då brukar vi spela TV-spel eller vara ute och åka skateboard.” (pojke)

Både flickorna och pojkarna skriver om vad de lärt sig om vänskap genom åren. Förhållandet till vännerna har förändrats under uppväxten och är av större betydelse idag än det var för några år sedan. Att man inte kan tycka om alla eller vara omtyckt av alla är någonting som de flesta verkar ha insett och accepterat.

”Jag lär mig för varje dag hur jag ska behandla mina vänner. Är jag inte som jag ska vara mot mina vänner får jag inget gott tillbaka. Är jag snäll och ärlig så blir jag betraktad på samma sätt.” (flicka)

”Vänner lyssnar på olika sätt. Om man berättar något viktigt för sina vänner reagerar alla på olika sätt.” (flicka)

”Det finns alltid någon som man inte gillar, eller någon som inte gillar mig.” (flicka)

”Men jag vet att det kommer att hända saker med mina vänner och då kommer jag få nya. Det är då jag kommer tänka tillbaka och vilja ha mina gamla tillbaka. Alla kommer att gå sin väg och kontakten mellan oss kommer bli svagare.” (pojke)

5.4 Skillnader och likheter mellan pojkarna och flickorna

Jag hade ingen särskild fråga om eventuella skillnader mellan pojkars och flickors syn på vänskap men det visade sig att nästan alla ungdomarna skrev om det ändå. Både flickorna och pojkarna hade åsikter om hur det motsatta könet är i sina vänskapsrelationer.

Pojkarna tycker att flickor är känsliga och har lätt för att börja gråta. När man som pojke umgås med en flicka måste man hela tiden tänka på vad man säger och gör. Med en killkompis kan man vara sig själv utan att oroa sig för dennes reaktion.

Flickorna tycker att pojkar är hårda och mer fysiska i sitt sätt att umgås. Flickorna tycker att pojkar har en "macho-attityd" och att de inte vågar visa för någon om de är ledsna för någonting.

Det verkar vara en allmän uppfattning hos både flickorna och pojkarna att det är stor skillnad på hur man umgås beroende på vilket kön man tillhör. När pojkar umgås gör man ofta någonting fysiskt som att spela fotboll eller slåss medan flickor tycker om att prata om allt mellan himmel och jord.

Både flickorna och pojkarna är överens om att man kan ha många olika sorters vänner. Man kan ha vänner som man umgås ofta med och vänner som man umgås sällan med. Man kan ha vänner som man bara hälsar på när man träffas och vänner som man idrottar tillsammans med. Man kan vara vän med en lärare även fast man inte umgås på fritiden och man kan till och med vara vän med ett djur.

Pojkarna verkar ha lättare att skaffa vänner och umgås ofta i större grupper än flickorna gör. Flickorna verkar å andra sidan ha djupare vänskapsförhållanden i bemärkelsen att man pratar om privata saker med sina vänner.

6. ANALYS

6.1 Vad kännetecknar ungdomarnas syn på vänskap?

Genomgående i ungdomarnas uppsatser är en uppfattning om att en vän ska gå att lita på. Man har nära vänner och det viktigaste är att man kan berätta hemligheter för varandra och lita på att dessa inte sprids. Uppfattningen hos både flickorna och pojkarna är den att flickor pratar om problem medan pojkarna håller sig till aktiviteter som sport och film. Trots det så vill både pojkar och flickor ha en vän som man kan berätta allt för. Det här stämmer väl överens med det som Ida Koch (1989) skriver om att vänner och en tillhörighet utanför familjen krävs för att tonåringen ska kunna utvecklas till en självständig individ. Vänskapsförhållandet under tonåren präglas ofta av öppenhet och förtrolighet och det är inte antalet vänner som är av

störst betydelse utan känslan av att ha någon att anförtro sig till och vara omtyckt av (Koch 1989).

Under adolescensen är förhållandet till föräldrarna ambivalent. Det är nu tonåringen på allvar börjar sin vandring mot vuxenvärlden och är inte längre lika beroende av föräldrarnas omsorg. Samtidigt vill tonåringen vara liten och bli ompysslad. För att kunna frigöra sig från föräldrarna söker sig tonåringen till sina vänner som under den här perioden får en allt större roll i tonåringens liv. Den trygghet som tidigare kom från föräldrarna ersätts nu av kompisgruppen (Goldinger, 1986). I ungdomarnas uppsatser framkommer att flickorna tycker att det känns viktigt att kunna prata om sina problem med någon utanför familjen. Det är skönt att veta att föräldrarna finns där men riktigt allvarliga problem går man till vännerna med.

6.2 Hur tror ungdomarna att deras jämnåriga ser på vänskap?

I ungdomarnas uppsatser kan man se att flickorna är överens om att synen på vänskap skiljer sig från person till person. Att alla inte ser på vänskap på samma sätt förklaras av flickorna med att alla uppskattar olika kvaliteter hos sina vänner. Pojkarna tror att deras jämnåriga har samma syn på vänskap som de själva har.

Ovanstående stycke visar på åsikter som jag anser skiljer sig från det Harriet Bjerrum Nielsen och Monica Rudberg (1991) skriver om att flickor ofta tycker likadant som sina väninnor och ibland kan verka nästan hopklistrade medan pojkar är mer självständiga i sitt umgängessätt. Flickorna vill ofta markera sin samhörighet med kompisarna genom att klä sig likadant eller ha samma frisyr. I skolan arbetar flickorna oftast tillsammans. Pojkarna fäster också stor vikt vid kompisgruppen, men inte på samma sätt som flickorna gör. I klassrummet kan pojkarna sitta för sig själva lika gärna som med en kompis. Om en uppgift ska lösas gör man det i grupp endast om det lönar sig. Det man pratar om på fritiden handlar inte om personliga saker i samma utsträckning som flickornas samtal, utan snarare om egna och andras bedrifter, bilar och senast sedda filmer (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991). Det verkar som att flickorna i uppsatserna är mer självständiga än pojkarna genom att de ser vänskap som någonting som skiljer sig från individ till individ. Utifrån Bjerrum Niensens & Rudbergs synsätt hade jag trott att flickorna skulle svara att synen på vänskap var samma som hos sina jämnåriga och pojkarna skulle svara att det var olika från person till person.

Både flickorna och pojkarna skriver väldigt mycket om skillnader mellan könen när det gäller syn på vänskap och hur man umgås. Flickor är mer känsligare än pojkar och har därför en allvarigare syn på vänskap. Flickor umgås två och två medan pojkar umgås i grupp. Ungdomarna tror att jämnåriga flickor uppskattar kvaliteter som ärlighet, ödmjukhet och lojalitet hos en vän medan pojkar vill ha vänner med samma intressen som de själva. Det stämmer bra överens med de tankar om könssocialisation som Harriet Bjerrum Nielsen och Monica Rudberg (1991) tar fram om att flickor i adolescensen ofta verkar hopklistrade med sina väninnor och pratar om personliga saker. Pojkarna däremot uppskattar vänner som man kan prata med om bilar, film eller andra gemensamma intressen (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

En pojke skriver om att det är lättare att skaffa vänner idag genom all den nya teknik som finns, bland annat Internet. Ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv blir det tydligt hur individen påverkas på makronivå. Den nya tekniken kan ses som en del i makrosystemet, det vill säga samhället barnet lever i. Ungdomar påverkas ständigt av all ny teknik som finns tillgänglig och kanske är det så att även vänskapsrelationer förenklas genom tillgång till exempelvis Internet och mobiltelefoner.

6.3 Vad kännetecknar ungdomarnas erfarenheter av vänskap?

Kännetecknande för både flickorna och pojkarna är att de tycker att de har lärt sig någonting om vänskap genom åren. De anser att om man är snäll och ärlig mot sina vänner så är vännerna snälla och ärliga tillbaks, men samtidigt finns en insikt om att man inte kan vara omtyckt av alla. Vänskapen känns viktigare nu än den gjorde för några år sedan, tycker de flesta av ungdomarna. Både flickorna och pojkarna skriver att vänskap är en stor del av deras liv. Det verkar finnas en allmän uppfattning hos ungdomarna att alla inte har lika lätt för att få vänner och även en känsla av sympati för de som inte har några vänner.

Ovanstående kan kopplas till det Barbro Goldinger (1986) skriver om kamraternas betydelse. För en tonåring som håller på att frigöra sig från föräldrarna kan kompisgruppen bli en ersättning för den trygghet man tidigare fått från föräldrarna. Vännerna blir ett ideal att leva upp till och förhållandet mellan vänner kan nästan liknas vid idoldyrkan (Goldinger, 1986). Utvecklingsekologiskt kan man se detta som betydelsefullt på mikronivå. Ungdomarnas jämnåriga får en större betydelse än tidigare på grund av frigörelsen från föräldrarna och det bli kamratgruppen som har det mesta direkta samspelet med individen.

Jag tycker att det blir tydligt när jag läser ungdomarnas uppsatser att barn och ungdomar är sociala aktörer som formar sin egen uppväxt genom att man väljer sina vänner och umgängessätt. Den tidigare synen på barndom som menar att barn socialiseras med hjälp av den vuxne blir här överbevisad om motsatsen. Ungdomarna har sina vänner som någonting fristående utanför familjen och föredrar ofta att prata om svåra saker med kompisarna. Att ungdomarna lever här-och-nu blir tydligt när de berättar vad de gör när de umgås. Många skriver att de umgås där de träffas, det kan vara på stan, på fotbollsplanen eller i stallet. Det verkar inte vara så viktigt att planera, även om det också förekommer. Att barnen är medskapare i sina relationer är dock mycket tydligt.

6.4 Finns det någon skillnad mellan flickornas och pojkarnas syn på och erfarenheter av vänskap?

Både flickorna och pojkarna är överens om att när man blir sviken av en vän så tar flickor det hårdare än pojkar gör. Som Harriet Bjerrum Nielsen och Monica Rudberg (1991) skriver så är det ofta så på högstadiet att flickor inte är lika intresserade som innan av att vara omtyckta och få beröm. Om en flicka får en tillrättavisning så tas det dock ofta personligt och hon blir djupt sårad. Pojkar har en annan inställning till bråk och tillrättavisningar, menar Bjerrum Nielsen, nämligen att det är en del av spelets regler när man testar gränser (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

I de uppsatser ungdomarna skrivit så framgår att pojkarna har lättare att skaffa vänner än vad flickorna har. Det är fler flickor än pojkar som säger sig ha svårt att få vänner. Harriet Bjerrum Nielsen och Monica Rudberg (1991) skriver om att flickor gärna vill tycka likadant som bästisen och markera samhörigheten genom likadana kläder och frisyrier. Pojkarna, menar Bjerrum Nielsen och Rudberg, är mer självständiga i sitt umgängessätt. Flickorna pratar gärna om personliga och "hemliga" saker med varandra. Pojkarna pratar hellre om neutrala ämnen som till exempel sport (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991). Jag tror att flickors relationer utåt sett verkar mer sammansvetsade än pojkars relationer gör och när man ser två flickor som viskar och fnissar tillsammans kan det nog som tredje part kännas skrämmande att försöka bryta sig in i den gemenskapen. Pojkar umgås oftast i större grupper och genom att prata om till exempel den senast sedda filmen tror jag att pojkarna gör det lätt för en utomstående att komma in i gruppen.

Ungdomarnas uppsatser visar en syn på könsroller som stämmer väl överens med de resultat som Barnombudsmannen (2001) kommit fram till i sin undersökning. BO:s undersökning visar till exempel att pojkar tycker bättre om idrott än vad flickor gör och att flickor visar känslor i större utsträckning än pojkarna (Barnombudsmannen, 2001). Det verkar vara som Harriet Bjerrum Nielsen och Monica Rudberg skriver, både flickor och pojkar vill accepteras av omgivningen och därför försöker de uppfylla de rollförväntningar som finns (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

7. SLUTDISKUSSION

Resultaten i min undersökning visar att ungdomar har många tankar om vänskap och starka känslor för sina vänner. Jag märkte när jag träffade ungdomarna att de har mycket att säga och att det finns ett stort intresse för ämnet. Ämnet vänskap verkar väcka många tankar hos ungdomarna och det märks även i deras uppsatser.

Pojkarna och flickorna som jag har träffat tycker att det är mycket viktigt att kunna lita på en vän. Det finns en rädsla hos ungdomarna att bli sviken av sina vänner och att de hemligheter man anförtrott någon ska spridas på skolgården. Ungdomarna gör stor skillnad på olika sorters vänner. Vissa vänner träffar man nästan varje dag medan man har vissa vänner som man bara festar med eller säger hej till när man träffas på stan. Dock är alla sorters vänskap betydelsefulla för ungdomarna.

Ungdomarna tror att det är stor skillnad på pojkars och flickors vänskap. Flickor vill bara prata medan pojkar vill spela fotboll, menar ungdomarna. För flickorna är det viktigt att vännerna är ödmjuka och ärliga. Pojkarna vill ha vänner med samma intressen som de själva. I ungdomarnas uppsatser har jag även kunnat läsa mig till att flickorna har svårare att få vänner än pojkarna.

Jag lät alltså ungdomarna skriva en varsin uppsats om ämnet vänskap och det har varit roligt att läsa uppsatserna. Men det har också väckt många nya frågor hos mig. Jag hade till exempel velat veta mer om vad de gör när de umgås och hur ofta de umgås och hur många de är när de umgås. Det hade även varit intressant att tala mer om könsroller med dem.

Vänskap idag verkar ha fått en ny dimension genom all den nya teknologi som finns. Över Internet kan man möta människor från världens alla hörn och det blir lätt att upprätthålla de nya kontakter man skaffat. Internet har gjort det möjligt att ha nära relationer med människor man aldrig träffat öga mot öga. Kanske kan det verka opersonligt att umgås via en datorskärm men det kan faktiskt bli mer personligt än om man hade träffats ”på riktigt”. Man kan ju inte kommunicera på något annat sätt än att skriva till varandra, vilket gör att man får lära känna varandra på ett helt annat sätt än om man hade träffats och till exempel sett en film ihop. Kanske kan det också vara lättare att prata om privata saker med en främling just eftersom man inte vet någonting om varandra och inte har några förutfattade meningar byggda på utseende eller social status. Och blir det för jobbigt är det ju faktiskt bara att stänga av datorn. Även mobiltelefonen kan vara en hjälp i upprätthållandet av vänskapsrelationer. De flesta ungdomar har idag en mobiltelefon och med hjälp av den kan man med små textmeddelanden hålla kontakten med sina vänner och bekanta.

Inom socialt arbete tror jag att man skulle kunna använda diskussioner om vänskap i förebyggande syfte. Kanske kan man inom socialtjänsten ha samtalsgrupper med ungdomar om vänskap och andra relationer. Det skulle kunna vara en del i att förebygga mobbning samt kunna hjälpa ungdomar att se att de inte är ensamma om alla de nya känslor som plötsligt dyker upp i kroppen.

Jag tror inte att man inom ramen för undervisningen i skolan pratar om vänskap och andra relationers betydelse. Det är synd, för jag tror att alla skulle vinna på det. Jag tror att om man pratar regelbundet om vänskap, till exempel vad det innebär att ha vänner och vad det innebär att inte ha vänner så skulle ungdomarna bli mer medvetna om sig själva och varandra. Kanske skulle det vara ett steg bort från mobbning?

KÄLLFÖRTECKNING

Andersson, Gunvor (2000) ”Barnen i socialt arbete – en maktlös grupp?” i Meeuwisse, A., Sunesson, S. & Swärd, H. (red.): *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.

Andersson, Gunvor (2002) ”Utvecklingsekologi och sociala problem” i Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.

Barnombudsmannen (2001) *Båda är bäst, typ*. Stockholm: Barnombudsmannen.

Bjerrum Nielsen, Harriet & Rudberg, Monica (1991) *Historien om pojkar och flickor. Könssocialisation i ett utvecklingspsykologiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Bäck-Wiklund, Margareta (2001) ”Senmodernt familjeliv och barns vardag” i Bäck-Wiklund, M. & Lundström, T. (red.): *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur & Kultur

Denscombe, Martyn (1998) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Goldinger, Barbro (1986) *Tonårstiden: utvecklingen från förpuberttet upp till vuxen ålder*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Gustafsson, Katarina (1998) *Bilder av vänskap – att studera vänskap bland barn*. Uppsala: Repro HSC.

Hwang, Philip & Nilsson, Björn (1995) *Utvecklingspsykologi. Från foster till vuxen*. Stockholm: Natur & Kultur.

Koch, Ida (1989) *När ungarna blir unga*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

BILAGA 1

2003-03-20

Mitt namn

Min adress

Rektorns namn

Skolans adress

Jag är socionomstuderande på Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Denna termin, som är den sjätte av sju terminer, läser jag om barn och ungdomar i socialt arbete. I kursen ingår det att skriva en 10-poängs uppsats på C-nivå. Jag har valt att skriva om ungdomars syn på och erfarenheter av vänskap.

Jag skulle vilja få kontakt med en lärare som har en klass i årskurs åtta eller nio. Jag vill att varje elev i klassen ska skriva en kortare uppsats om vänskap. Jag tänker mig att uppsatsen ska skrivas i skolan, kanske inom ramen för svenskundervisningen. Närmare detaljer kan jag diskutera med ansvarig lärare. Allt material kommer att behandlas konfidentiellt och klassen liksom enskilda individer kommer att vara anonyma.

Jag önskar påbörja undersökningen vecka 14. Jag hör av mig för besked under vecka 13. Ni kan nå mig på tfn xxxx-xxx xx eller e-post xxx@xxxxx.xxx

Handledare för uppsatsarbetet är Gunilla Lindén, tfn xxx-xxxxxx

Med vänliga hälsningar

Lisa Jansson

BILAGA 2

Hej!

Jag heter Lisa Jansson och är student på Socialhögskolan i Lund. Jag går sjätte terminen av sju och där ingår att skriva en uppsats. Jag har valt att skriva om ungdomars syn på vänskap och till det skulle jag behöva din hjälp. Jag vill att du skriver en uppsats om ämnet vänskap där du svarar på nedanstående tre frågor:

- 1. Vad är vänskap för dig?**
- 2. Vad tror du att vänskap är för dina jämnåriga?**
- 3. Vad har du för erfarenhet av vänskap?**

Inget svar är rätt eller fel. Skriv bara det du kommer att tänka på. Du får självklart vara anonym om du vill, men jag vill att du skriver om du är kille eller tjej. Detta eftersom jag vill se om det finns några skillnader mellan pojkars och flickors syn på vänskap.

Om du har några frågor så är det bara att ringa eller mejla mig. Mitt telefonnummer är xxxx-xxx xx och min mejladress är xxx@xxxxx.xxx

Lycka till och tack på förhand!

Lisa Jansson